

Raznolikost jezikov v anketi med starši

Povzetek

V okviru projekta Traveler between wor(l)ds smo zbrali izkušnje staršev iz Nemčije, Litve, Romunije, Slovaške in Slovenije. Naš cilj je bil zbrati praktične izkušnje staršev, povezane z večjezičnostjo in na ta način pokazati tistim staršem, ki že ali pa še bodo vzgajali svoje otroke večjezično, kateri pristopi se obnesejo in kakšni izzivi jih čakajo pri večjezični vzgoji.

Pregled osemnajstih analiziranih poročil staršev, ki ga najdete v nadaljevanju, prikazuje dejanske jezikovne kombinacije v različnih državah. Poleg tega smo izolirali zanimive in za večjezičnost pomembne izjave staršev in jih dopolnili s komentarji strokovnjakov.

Za komentarje k poročilom staršem, smo med drugimi uporabili naslednje vire: *lingvo.info* – *Alles rund um Sprachen* (<http://lingvo.info>); *Wie Kinder Sprachen lernen. Und wie wir sie dabei unterstützen können* von Rosemarie Tracy (2008); *Ein Kind und zwei Sprachen* von Schneider und Frye (2011); *Kinder und ihre Sprachen - lebendige Mehrsprachigkeit: Sprachenporträts* von Hans-Jürgen Krumm (2001); *Studien des Vereins Frühe Mehrsprachigkeit an Kitas und Schulen* (<https://www.fmks-online.de/>), *Studien des Instituts für Medienverantwortung* (<https://www.medienverantwortung.de/projektbeispiele/#mehrsprachigkeit>).

1. Jeziki doma - Jeziki v šoli (+ tuji jeziki)	2
2. Izvlečki iz poročil o izkušnjah staršev, ki svoje otroke vzgajajo večjezično	2
3. Preizkušeni načini za spodbujanje večjezičnosti	5
3.1 Citati iz poročil o izkušnjah staršev	5
3.2 Pregled nad pristopi k spodbujanju večjezičnosti	6

1. Jeziki doma - Jeziki v šoli (+ tuji jeziki)

Anketa je pokazala veliko število uporabljenih jezikov in zanimivo raznolikost jezikovnih kombinacij: starši so navedli 19 različnih jezikov v osemnajstih jezikovnih kombinacijah, ki se ne ponavljajo. Zajeti jeziki sodijo v različne jezikovne družine: germansko, slovansko, romansko in ugrofinsko ter Esperanto. Že ta zelo majna anketa dokazuje, kako raznolika, zanimiva, realna in neizčrpna je večjezičnost v družinskem vsakdanu.

Tukaj si lahko ogledate zajete jezikovne kombinacije:

- Ruščina – Poljščina
- Arabščina – Nemščina
- Ruščina/Nemščina – Nemščina
- Ruščina – Nemščina
- Nemščina/Ruščina/Turščina – Nemščina
- Ruščina/Nemščina – Ruščina/Nemščina
- Nemščina/Madžarščina – Nemščina/Romunščina (Tuji jeziki: Angleščina in Španščina)
- Nemščina/Slovaščina – Slovaščina
- Slovaščina – Nemščina
- Slovaščina/Češčina – Švedščina
- Slovaščina/Francoščina – Luksemburščina/Nemščina/Francoščina
- Češčina/Esperanto – ?
- Slovenščina/Nemščina – Slovenščina (Tuji jeziki: Angleščina in Nemščina)
- Nemščina/ Slovenščina – Slovenščina/Nemščina
- Madžarščina/Slovenščina/Nemščina – Slovenščina/Madžarščina (Tuji jeziki: Angleščina in Nemščina)
- Bolgarščina/Slovenščina – Slovenščina (Tuji jeziki: Angleščina in Nemščina)
- Litovščina/Ruščina – Litovščina (Tuji jeziki: Nemščina in Angleščina)
- Litovščina/Španščina/Ruščina/Angleščina – Nemščina/Litovščina

2. Izvlečki iz poročil o izkušnjah staršev, ki svoje otroke vzgajajo večjezično

Jezikovne zavore

„Otrok je sramežljiv in dolgo ni znal govoriti.“

„[...] iz izkušenj lahko damo nasvet, naj se starši ne prestrašijo, če začne otrok govoriti kasneje.“

Strokovnjaki že dolgo vedo, da začnejo otroci, ki odraščajo dvojezično ali večjezično, govoriti nekoliko kasneje. Razlog leži v možganskih procesih našega spomina, ki potrebuje za obdelavo in shranjevanje več jezikov običajno več časa (primerjaj *Ein Kind und zwei Sprachen* (2011) von Schneider und Frye). Ti procesi se odvijajo v glavi otroka in tako navzven niso vidni in se razlikujejo od človeka do človeka.

Načelo „En človek - en jezik“

„Jasna delitev jezikov in doslednost - na primer mama govori z otroki vedno samo en jezik, oče drugega.“

„Pomembno je, da kot starš uveljavimo jezikovni red in od začetka z otrokom govorimo samo en določen jezik.“

„Strogo pa se je treba držati enega pravila: ena oseba vedno govori z otrokom isti jezik. Najini otroci vedo, da starša govoriva vsak drug jezik in učitelji v šoli spet drugega.“

Že dolgo je teoretično in empirično dokazano, da dosledna uporaba principa "en človek - en jezik" podpira otrokov proces učenja jezika (primerjaj Studien vom Verein Frühe Mehrsprachigkeit an Kitas und Schulen). To v praksi pomeni, da otrok vsakega od svojih jezikov povezuje z osebo, s katero ta jezik govori. Če odrasla oseba pri tem ni dosledna, prihaja do nepotrebne, čeprav odpravljive, zmede v učnem procesu.

Dvojezičnost in večjezičnost kot človeški potencial

„Učila se je dveh maternih jezikov, ruščine in nemščine, hkrati in dosledno.“

„Otroci sprejemajo dva jezika [...] povsem samoumevno.“

„Najini otroci vsakodnevno uporabljajo več kot tri jezike in jim to ne predstavlja nobene težave. Za njih je povsem naravno.“

„Za prihodnost je znanje mnogih jezikov izjemno pomembno.“

„Velika prednost je, če se otroci lahko z drugimi prosto pogovarjajo v različnih jezikih. Veliko potujemo in otroci so postali veliko bolj samozavestni.“

V javnosti še zmerom kroži tako imenovani mit o enojezičnosti, torej je prepričanje, da hkratno učenje več jezikov otroke zmede in otežuje njihov razvoj (primerjaj raziskave Inštituta za medijsko odgovornost). Okrog 70% ljudi odraščča večjezično, kar podpira dejstvo, da so otroški možgani prožni in odprti za istočasno osvajanje več jezikov.

Prav tako se je izkazalo, da vlaganje podjetij v večjezičnost uslužbencev prinaša tako kratkoročen kot dolgoročen dobiček.

Poleg tega je v današnjem globaliziranem svetu, v katerem je angleščina postala lingua franca, hkrati pa jezik še vedno predstavlja identifikacijsko sredstvo ljudi, zelo pomembno, da poleg angleščine spodbujamo učenje maternih ter drugih tujih jezikov.

Starši spodbujajo večjezičnost

„Pomembno se mi je zdelo, da smo v naši družini gojili ljubezen do ruske kulture in tradicije, to je najboljša motivacija.“

„Poleg tega je smo poskrbeli za to, da so imeli otroci prijatelje za igro v obeh jezikih.“

„[...] smiselno je predstaviti dodaten jezik kot vrednoto za lastno življenje.“

„Večjezičnost je super zadeva. Če [starši] spodbujajo večjezičnost.“

Tako strokovnjaki kot starši, ki otroke vzgajajo večjezično, vedno znova poudarjajo, da na motivacijo otrok zelo pozitivno vpliva jezikovni imput, ki presega običajne šolske okvirje učenja jezikov ter hkrati optimira učne rezultate. Starši svetujejo denimo: gojenje kulture in tradicije, možnost igre z vrstniki, starš kot vzor večjezičnosti, skrb za spodbudno večjezično okolje (primerjaj Wie Kinder Sprachen lernen: Und wie wir sie dabei unterstützen können (2008) von Rosemarie Tracy).

„[...] potrebno je vztrajati in ne odnehati, tudi ko navidezno nismo uspešni - dvojezična vzgoja zahteva dosti potrpljenja, vendar je nagrada na koncu velika.“

„[Vsakemu] jeziku nuditi dobre možnosti za razvoj ni preprosto in zahteva dosti truda in vztrajnosti. Starši morajo vztrajati pri ciljih, biti potrpežljivi in nikoli ne smejo obupati.“

Kljub teoretičnim podlagam večjezičnosti lahko na izjavah staršev zaznamo tudi določeno prisilo otrok k večjezičnosti. Starši poudarjajo, da je potrebno vztrajati pri večjezičnosti in da to dostikrat zahteva veliko truda in potrpljenja, predvsem ker učenje več jezikov hkrati ne poteka pri vseh otrocih spontano, naravno in brez težav (primerjaj Wie Kinder Sprachen lernen: Und wie wir sie dabei unterstützen können (2008) von Rosemarie Tracy).

Spoštovanje jezikovne in kulturne raznolikosti

„Večjezična vzgoja, ki spoštuje raznolikost jezikov in kultur je zelo dobra podlaga za vzgojo otrok, saj spodbuja strpnost in spoštovanje do drugih kultur.“

„[Otroci] so zelo odprti [do različnih jezikov].“

Večjezičnost, tako pravi teorija, vedno vsebuje tako jezikovne kot tudi kulturne aspekte. Jezika nikdar ne smemo opazovati ločeno od kulture, saj je skupaj tvorita celoto. Znanje več jezikov samodejno pomeni tudi poznavanje več kultur in prinaša več strpnosti do "tujcev" in "drugih". Pri otrocih, ki za razliko od odraslih še niso obremenjeni z jezikovno politiko in jezikovnim prestižem, je spodbujanje strpnosti in odprtosti do različnih jezikov in kultur še posebej pomembno (primerjaj Kinder und ihre Sprachen - lebendige Mehrsprachigkeit: Sprachenporträts (2001) von Hans-Jürgen Krumm).

3. Preizkušeni načini za spodbujanje večjezičnosti

Starše so navedli tudi, katere ukrepe in načine za spodbujanje večjezičnosti so sami uporabili in kaj od tega se jim zdi smiselno in/ali izvedljivo. Ukrepe, ki so navedeni v citatih, v drugi točki obravnavamo sistematično.

3.1 Citati iz poročil o izkušnjah staršev

„[...] vedno sem bila zelo zavzeta in skušala sem otrokom najti zabavne in zanimive vsebine v ruščini. [...] večkrat smo potovali v Rusijo, tudi v poletne taborne, da so prišli v stik z ruskimi otroci.“

„[...] tukaj nima prijateljev, s katerimi bi lahko govoril rusko/turško.“

„[...] izdelava materialov, ki spodbujajo učenje jezikov. Ti materiali naj bodo zelo raznoliki in privlačni za šolske otroke, tako da jih motivirajo poglobiti svoje znanje jezika.“

„Zelo se je obneslo (tudi kratko) bivanje v državi, kjer govorijo jezik, ki ga otrok od drugih ljudi sicer ne sliši tako pogosto.“

„Otrokom smo dosti brali in se z njimi dosti pogovarjali, da so se dobro naučili slovaško.“

„Medsebojno obiskovanje družin, v katerih govorijo enake jezikovne kombinacije, nam je vtilovalo pogum.“

„... gledanje nemških televizijskih oddaj, počitnice v nemškogovorečih državah, oziroma čim pogostejše bivanje tam ter dopuščanje otroku, da tam samostojno deluje.“

„V težjem jeziku: veliko branja in to čim bolj zgodaj, samostojno branje, poslušanje CD-jev in televizija, dosti stikov z ljudmi, ki govorijo ta jezik (če je le možno tudi dalj časa in izključno).“

„Otroka naučiti pisati (moji otroci tega ne znajo). Otroke poslati na jezikovno šolo v državo jezika (poletni ali športni tabor ali kaj takega). Gojenje prijateljstev z otroki, ki v domačem mestu govorijo isti jezik.“

„Zelo zgodaj govoriti v različnih jezikih - ki jih sami dobro obvladamo - branje knjig, petje otroških pesmi, uvajanje v okolje, kjer govorijo ta jezik. Tudi risanke so lahko velika pomoč.“

„Nič ne bi spremenila. Sama se bom naučila nemško, da lahko pomagam otroku.“

„Zelo je pomembno, da se otroci začnejo jezikov učiti čim bolj zgodaj.“

3.2 Pregled nad pristopi k spodbujanju večjezičnosti

